

Täysistunto

Maanantai 27.6.2022 klo 14.09—19.52

6. Hallituksen esitys eduskunnalle 55 vuotta täyttäneiden työllisyysasteen nostamista koskeväksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 62/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 13/2022 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Avaan keskustelun. Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.59 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on 55 vuotta täyttäneiden työllisyysasteen nostamista koskeva lainsäädäntö. Esittelen tässä perussuomalaisen sosiaali- ja terveysvaliokuntaryhmän valiokunnassa jättämän hylkäysesityksen.

Tässä esityksessähän työttömyysturvalain mukaisista työttömyyspäivärahapäivistä luovuttaisiin. 55 vuotta täyttäneiden työllisyyden tukemiseksi ja työttömyysjaksojen lyhentämiseksi säädettäisiin uudesta muutosturvamallista. Työssäjaksamisen tueksi vahvistettaisiin 55 vuotta täyttäneiden, saman työnantajan palveluksessa kolme vuotta olleiden mahdollisuutta siirtyä halutessaan osa-aikatöihin.

Asiantuntijakuulemisissa kuullut SAK, STTK ja Työttömien Keskusjärjestö ovat vastustaneet työttömyysturvan lisäpäivien poistamista pitäen sitä selvänä heikennyksenä työttömien toimeentuloturvaan. SAK muistutti myös, että muutosturvakoulutus vahvistaa palveluita irtisanomistilanteissa, mutta ei helpota tilannetta työttömyyden pitkittyessä, ja siksi yli 55-vuotiaille suunnattu muutosturvakokonaisuus on näin lisäpäivien tilalle laiha lohtu. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä jakaa esitetyn huolen ja huomauttaa, että lisäpäivien poistaminen vaikuttaa ihmisiin eri tavoin asuinpaikasta riippuen. Työllistyminen on usein helpompaa kasvukeskuksissa kuin kasvukeskusten ulkopuolella. Työuran loppupäässä työttömäksi jääneillä voi olla vaikeuksia löytää uutta työtä riippumatta työntekijän omasta aktiivisuudesta, ja lisäpäivillä on ollut suuri vaikutus ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien toimeentulon turvaamiseen silloin, kun uudelleen työllistyminen ei monista yrityksistä huolimatta onnistu. Ne, jotka eivät työllisty uudelleen, kärsivät taloudellisesti lisäpäivien menetyksestä.

Esityksen mukaan muutosturvakoulutuksen arvo voi olla enintään yhtä suuri kuin irtisanotun henkilön kahden kuukauden palkkaa vastaava summa ja koulutuksen enimmäispituus kuusi kuukautta. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä huomauttaa, että koulutusten hankinta ja tarjoaminen tulevat olemaan haasteellisia, koska samantyyppistä koulutusta tarvitsevien työnhakijoiden palkat riittävät eripituisiin koulutuksiin, ja tästä syystä valio-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

kunnan asiantuntijakuulemisissa onkin esitetty parempana vaihtoehtona muutosturvakoulutuksen kustannusten sitomista palkansaajien keskimääräiseen mediaanipalkkaan. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä korostaa, että hankittavan koulutuksen tulisi ensisijaisesti vastata irtisanotun henkilön esittämiä, hänen ammatillisen osaamisensa kehittämisen ja tulevan työllistymisensä kannalta oleellisia tavoitteita ja toiveita. Tästä näkökulmasta olisi perusteltua, että muutosturvakoulutuksena voitaisiin rahoittaa myös tutkintoon tähtäävää opiskelua.

Esityksessä ehdotetaan työssäjaksamisen tueksi 55 vuotta täyttäneille saman työnantajan palveluksessa kolme vuotta olleille työntekijöille mahdollisuutta siirtyä halutessaan osa-aikatyöhön. Velvollisuutta osa-aikatyön järjestämiseen ei kuitenkaan ole, jos se ei ole työn järjestelyihin liittyvistä syistä mahdollista. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää todennäköisenä, että mahdollisuutta osa-aikatyöhön siirtymiseen tuskin käytettäisiin kovin laajalti, koska työnantajalla ei ole velvollisuutta järjestää mahdollisuutta työntekijän niin halutessa.

Lisäpäiviin oikeutetut henkilöt eivät ole olleet aiemmin kunnan lakisääteisen velvoitetöyllistämisen piirissä, koska nämä ovat saaneet edelleen työttömyyspäivärahaa. Esityksestä puuttuu vaikutuksista viranomaisen toimintaan arvio siitä, millaisia vaikutuksia velvoitetöyllistämällä on kuntiin, kun kunnan on järjestettävä työntekomahdollisuus kuuden kuukauden ajaksi. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että mikäli aiemmin lisäpäiviin oikeutetut henkilöt siirretään kuntien lakisääteisen velvoitetöyllistämisen piiriin, ehdotettu muutos on verrattavissa kunnille annettavaan uuteen tehtävään, jolloin kunnille on osoitettava sadan prosentin rahoitus.

Edellä mainituin perustein perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että hallituksen esityksen mukaisilla lainsäädäntötoimenpiteillä ei saavuteta niille asetettuja tavoitteita mutta ne heikentävät merkittävästi yli 55-vuotiaiden työttömien toimeentuloa, eivät edistä heidän työllistymistään, saattavat pahimmillaan jopa laskea työnantajien kynnystä nykyisellään työttömyysturvan lisäpäiviin oikeutettujen työntekijöiden irtisanomiseen ja joka tapauksessa johtaisivat työllisyyspalvelujen resurssien tehottomaan käyttöön. Mikäli muutosturvamalli toteutetaan, sen sijaan, että irtisanovalle työnantajalle irtisanomisesta aiheutuvia kustannuksia laskettaisiin, kustannusvastuun muutosturvakustannusten rahoitukselta tulisi olla yksinomaan irtisanovalla työnantajalla.

Edellä esitetyin perustein esitän, että esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hylätään. Ja samalla esitän lausumaehdotuksen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää keinoja, joilla työnantajia kannustetaan kehittämään palveluksessaan olevien työntekijöiden osaamista heidän työuransa aikana siten, että työurat saman työnantajan palveluksessa pitenevät sen sijaan, että työntekijöitä irtisanotaan heidän työuransa loppupuolella.”

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Reijonen.

18.05 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Nyt meillä on käsittelyssä 55 vuotta täyttäneiden työllisyyslakiasia, ja tässä edustaja Juvonen teki tuon hylkäysesityksen. Kannatan hänen tekemiä hylkäysesityksiä ja myös hänen tekemää lausumaesitystä.

Tässä todella on heikennyksiä, tämän lainsäädännön myötä on tulossa heikennyksiä tähän työttömien asemaan. Vähän riippuu siitä, missä alueella Suomessa asuu — asuuko kaupungissa tai maaseudulla haja-asutusalueella, niin voi olla erilaista vaikutusta tällä. Myös näissä asiantuntijakuulemisissa kuulumme selvästi, että sillä voi olla vakavia heiken-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

nyksiä työttömien asemaan ja ihmisten asemaan tällä tavalla, niin sen takia kannatan näitä esityksiä, mitä Juvonen juuri teki.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Salonen.

18.06 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan tavoitteena tulee olla, että kaikilla on mahdollisuus työllistyä iästä riippumatta. Sen vuoksi hallitus tekee nyt tarvittavia toimia yli 55-vuotiaiden työmarkkina-asemaa sekä työssäjaksamista parantaakseen. Tämä vastaa samalla myöskin työllisyystavoitteisiin.

Sekä sosiaali- ja terveystieteiden että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitävät sekä esityksen tavoitteita että yli 55-vuotiaiden työllisyyden edistämistä tärkeänä niin yksilön, yhteiskunnan kuin kansantaloudenkin näkökulmasta. Joskus iän myötä kyky tehdä täysi-päiväistä viikkoa tai aiempia työtehtäviä voi heiketä, mutta täysi työstä jättäytyminen ei silti ole työntekijän halujen mukaista, ei sosiaalisesti eikä edes taloudellisesti kannattavaa tai ylipäänsä yhteiskunnallisesti fiksua. Jotta työssä olisi mahdollisuus jatkaa edelleen, hallitus esittää 55 vuotta täyttäneiden saman työnantajan palveluksessa kolme vuotta olleiden mahdollisuutta siirtyä halutessaan osa-aikatyöhön. On tärkeää huomata, että työajan lyhentäminen ei ole työntekijän subjektiivinen oikeus, vaan huomioon on otettava myös työnantajan toimintaan ja työn järjestelyihin liittyvät erityiset tarpeet. Työnantajan on kuitenkin esitettävä työntekijälle perusteet, miksi lyhennetyn työajan käyttöön ottaminen ei onnistu.

Arvoisa puhemies! Työelämä muuttuu niin nopeasti, ettei vuosikymmeniä sitten hankittu koulutus välttämättä vastaa tämän päivän tarpeita tai vanhan koulutuksen rinnalle tarvittaisiin tueksi uutta koulutusta. Tämän takia on tärkeää helpottaa uudelleen kouluttautumista mahdollisimman nopealla aikataululla. Esityksessä ehdotetaan uutta muutosturvakokonaisuutta 55 vuotta täyttäneille taloudellisista tai tuotannollisista syistä irtisanotuille työntekijöille, jotka ovat olleet saman työnantajan palveluksessa vähintään viisi vuotta. Muutosturvakoulutuksen avulla työntekijä voi kokonaan uuden tutkinnon sijaan hankkia nopeasti ammatillista osaamista tai yrittäjäosaamista tukevaa koulutusta.

Sosiaali- ja terveystieteiden mietinnön tavoin on hyvä alleviivata, että muutosturvakoulutuksen tarkoitus on täydentää jo voimassa olevia osaamisen kehittämisen palveluita, kuten työvoimakoulutusta ja omaehtoista opiskelua sekä muita TE-toimiston palveluita. Pitkän uudelleen kouluttautumisen sijaan on tarkoitus, että työntekijä voi nopeasti uuden osaamisen myötä työllistyä alueellansa samantyyppisiin tehtäviin. On siis tavoiteltava työstä työhön siirtymistä.

Lisäksi vielä työelämä- ja tasa-arvovaliokunta nostaa esille, että muutosturvasta ja työllistymisvapaasta tiedottamiselle ei ole säädetty kirjallista määrämuotoa eikä tarkkaa ajankohtaa sen antamiselle. Olisi tärkeää, että irtisanomisilmoituksen antamisen yhteydessä tiedotetaan kirjallisesti muutosturvasta ja mahdollisuudesta saada työvoimapalveluita jo irtisanomisaikana, jotta tieto saadaan mahdollisimman helposti työntekijälle.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

18.09 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Hallitus kiinnittää tällä esityksellään tärkeään asiaan huomiota, eli yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen nostamiseen, ja siinä on eräänä keinona osa-aikatyö. Muualla maailmassa iäkkäämmät työntekijät automaattisesti voivat hyväksikäyttää myöskin osa-aikatyötä ja myöskin Suomessa kasvavassa määrin. On

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

järkevääkin mahdollistaa tämä asteittainen työelämästä eläkkeelle siirtyminen sillä tavalla, että siinä voi tulla se vaihe vastaan, että ei tarvitse tehdä täyttä työpäivää vaan lyhyempää työpäivää, ja se osaaminen, joka on hallinnassa, voidaan luontevalla tavalla siirtää siten seuraaville työntekijäpolville, jolloin tässä tapahtuu aina luonteva siirtymä työelämästä eläkkeelle — mutta silti osataan ihmiselle tarjota se mahdollisuus, että hän voi vielä työllistyä.

Arvoisa puhemies! Tässä tapauksessa nyt sitten on kysymys primäärisesti niistä, jotka eivät ole vielä varsinaisesti siirtyneet eläkkeelle, mutta itse olisin näkemässä, että yli 55-vuotiaat sisältävät myöskin yli 65-vuotiaiden tai yli 88-vuotiaiden ryhmän riippuen, milloin ihminen siirtyy eläkkeelle. Ja tässä onkin sitten se isoin haaste, mikä suomalaisessa yhteiskunnassa pitkässä juoksussa on: kuinka mahdollistaa myöskin jo tavallaan niin sanotun eläkeiän saavuttaneiden ihmisten mahdollisuus osallistua aktiivisesti työelämässä? Osa-aikatyö voi olla hyvinkin eräs muoto.

On tehty nyt jonkin verran selvityksiä yli 65-vuotiaiden osalta heidän halukkuudestaan osallistua työelämään. Silloin täytyy tunnustaa, että tällainen käsite ”yleinen eläkeikä” ei olekaan luonteva käsite, vaan eläkkeelle siirtyminen täytyy mahdollistaa niille, jotka tekevät raskaita ruumiillisia töitä — se on luontevaa. Mutta henkisen työn tekijät diplomaateista yritysjohtajiin, professoreihin ja niin edelleen — heillä on paljon annettavaa yhteiskuntaan, ja me olemme siihen tilanteessa, että he joutuvat menemään eläkkeelle eivätkä saa enää antaa sitä panostansa, minkä he haluaisivat tehdä.

Kunnallisanalan kehittämissäätiö on tehnyt hiljattain selvityksen siitä, mikä yli 65-vuotiaiden halukkuus olisi olla työelämässä vielä mukana. Kymmenen prosenttia jo on — tässä on yksi sellainen, joka on jo eläkeiän saavuttanut ja on työelämässä aktiivisesti mukana — kymmenen prosenttia on. Toinen kymmenen prosenttia yli 65-vuotiaista on osa-aikatyössä mukana, eli se on jo käytännettä, ja vielä päälle siinä on sitten se kymmenkunta prosenttia, jotka haluaisivat olla työelämässä mukana, jos se vain olisi mahdollista. Eli noin kolmasosa yli 65-vuotiaista ihmisistä on tavalla tai toisella joko jo nyt mukana työelämässä tai haluaisi siihen osallistua, ja tässä suhteessa hallituksenkin pitäisi entistä tarmokkaammin panostaa ja meidän kaikkien pitäisi entistä enemmän panostaa siihen, että tämä työllisyysasteen nostaminen myöskin eläkeiässä oleville ihmisille olisi mahdollista, jos se on heidän oman tahtonsa mukaista. Siitä täytyy tietysti lähteä liikenteeseen, että ihmiset itse haluavat osallistua vielä aktiivisesti tätä kautta yhteiskuntaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mattila.

18.12 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Myös minä haluan puhua tästä mahdollisuudesta tehdä osa-aikaista työtä, nimittäin tämän lakiesityksen parhain puoli minun mielestäni on halu panostaa ikääntyvien työntekijöitten työssäjaksamiseen nimenomaan mahdollistamalla tämän osa-aikaisen työnteon.

Esityksen mukaan työntekijä, joka on ollut vähintään kolme vuotta samalla työnantajalla töissä, voisi pyytää siirtoa osa-aikatyöhön, jolloin työnantajan on ensisijaisesti järjestettävä työt osa-aikatyön mahdollistavalla tavalla. Työnantajan olisi siten toimittava aktiivisesti töiden järjestelyissä, jotta osa-aikatyön tekeminen olisi mahdollista. Sellainen menettely ei edelleenkään olisi mahdollista, että työntekijä vain ilmoittaa yksipuolisesti osa-aikatyöhön siirtymisestä, vaan muuttuvan työskentelyn toteuttaminen vaatii osapuolien välistä uutta sopimusta työaikaehdoista. Esitys koskisi myös tilanteita, joissa työntekijä on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 80/2022 vp

jäämässä osittaiselle sairauslomalle, varhennetulle vanhuuseläkkeelle tai osatyökyvyttömyyseläkkeelle. Jos työntekijän työajan lyhentäminen on hänen aloitteestaan lähtöisin, toimeentuloa ei voi täydentää sovitellulla työttömyysturvalla.

Arvoisa puhemies! Näen lakiesityksen tärkeänä mahdollisuutena edistää työntekijän työssäjaksamista ja työhyvinvointia. Kun on pitkäänkin tehnyt samaa työtä ja ollut työelämässä 55 ikävuoteen mennessä jo useamman vuosikymmenen ajan, voi kaivata mahdollisuutta keventää työviikkotuntimäärää. Suomessa on edelleen kovin polarisoituneet työmarkkinat, joissa ollaan joko mukana sataprosenttisesti tai sitten sen ulkopuolella työttömänä. Meidän pitäisi luoda joustavampi työnteon kulttuuri, jossa työn tekemisen määrää voitaisiin mukauttaa ketterämmin oman elämäntilanteen ja jaksamisen mukaan. Elämäntilanteet vaihtelevat, jolloin haluaa ja pystyy olemaan täysillä mukana työelämässä. Sitten tulee aikoja, että vähempikin riittää.

Erityisen hankalaa on tilanteessa, jossa oma jaksaminen alkaa olla kyseenalaista ja pelkona on kokonaan uupuminen ja pois tipahtaminen työelämästä. Siksi näen lakiesityksen mahdollistaman väylän osa-aikatyön tekemiseen varsin tervetulleena keinona pidentää varttuneemman työntekijäkaartin työuria niin, ettei tule ennenaikaista sairauseläkkeelle jäämistä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.